

nej na návratoch k prírode, a tým aj ku vlastnej identite.

Ak hovoríme o humanizácii a sprírodňovaní ľudských sídel ako o spojených nádobách, potom by sme mali spomínané tri kritéria aplikovať tak pri posudzovaní kvality prírodného prostredia, ktorým chceme znovu obklopiť človeka, ako aj pri posudzovaní kultúry, ktorú chceme v novom prostredí rozvíjať. Prírodné prostredie obklopujúce človeka by sa oproti dnešnému oveľa malo vyznačovať relatívne oveľa vyššou biologickou rozmanitosťou, oslobodením od podriačovania sa architektúre – namiesto toho treba hľadať cesty ich symbiózy a istej spirituality – ktorú pocítime pri prechádzke prirodzeným lesom, ale ťažko ju vydajú stromy umierajúce na okrajoch ciest pod náporom soľných roztokov.

V prípade kultúry pozdvihujúcej človeka platí to isté. V architektúre sídel potrebujeme odstrániť uniformitu a znovu objaviť rozmanitosť, ktorej tvary a farby ponúka miestna príroda. Namiesto otroka prispôbujúceho sa bezútešnosti panelákových nocľahární potrebujeme vrátiť človeku možnosť oveľa slobodnejšie ako dnes rozhodovať o svojom bývaní, práci a krajine, kde žije. A namiesto dlhých priamok našich obydlí a ich tvrdých hranatých tvarov by sme sa mali vrátiť ku kruhom a oblúkom, ktoré sú oddávna symbolmi večnosti a duchovného vývoja človeka. Nie je vôbec náhodou, že znak svetskej moci rímskych cisárov – zväzok sekier – bol tvrdý a rovný, kým znak duchovnosti – pápežská berla – bola vždy zahnutá a stočená.

Peter Sabo, Peter Jančura

Literatúra

Capra, F., 1997: *The Web of Life: A New Synthesis of Mind and Matter*. Harper Collins Publishers, Hammersmith, London, W6 8JB, London.

De Groote, R. S., 1992: *The Functions of Nature*. Marion Boyars Publishers, Ltd. London, UK.

McDonagh, S., 1987: *The Care for the Earth: A Call for a New Theology*. Bear Company, Santa Fe, New Mexico.

McNeely, J., 1991: *Conserving Cultural Diversity*. *Sustainable Development*, 1, 1, pp. 55–64.

McNeely, J., 1997: *Conservation Towards the 21st Century: Messages from the Workshops Held at IUCN World Conservation*

Congress. In *Newsletter for Central and Eastern Europe*, Prague.

Miller, G. T., 1994, 1996: *Living in the Environment*. Wadsworth Inc, California, USA.

Pirsig, R. M., 1974: *Zen and the Art of Motorcycle Maintenance*. William Morrow, New York.

Seed, J., Macy, J., Fleming, P., Naess, A., 1993: *Myslieť ako hora*. Nadácia Zelená alternatíva, Piešťany.

Wurm, B., 1998: *Tajné dejiny Európy*. Eminent, Praha.

Humanizácia bývania rómskeho etnika

V predchádzajúcich spoločenských zriadeniach vychádzalo riešenie rómskeho problému z predstavy integrácie tejto etnickej skupiny do spoločnosti, a to jednak rušením rómskych osád a rozptyľovaním medzi ostatné obyvateľstvo, tiež pridelením štátnych bytov so súčasným zapájaním Rómov do pracovného procesu. Hoci sa do toho investovalo mnoho prostriedkov i úsilia, výsledky nezodpovedali predstávam. V súčasnosti, v podstatne zmenených spoločenských podmienkach, hľadajú sa i nové spôsoby riešenia rómskeho problému. Vychádza sa pritom z poznania, že:

- Všade na svete, najmä v mestách, vznikajú a existujú etnické štvrte. Nebráni sa ich vzniku, proces integrácie sa necháva v podstate voľne prebiehať a vstupuje sa do neho až v sociálne kritických prípadoch.

- Problematické sociálne i niektoré etnické skupiny často okupujú štvrte s opotrebovaným bytovým fondom, ktoré devastujú. Riešenie ich bývania je všeobecným civilizačným problémom.

- Je principiálne slobodným rozhodnutím jedinca, o aký spôsob života, a tým aj bývania, sa cielene usiluje.

- Problematiku bývania Rómov u nás treba posudzovať komplexne i v porovnaní so svetovými skúsenosťami a trendmi.

Na Slovensku je v súčasnosti rómska etnická skupina už vnútorné sociálne diferencovaná, preto musia byť diferencované i prístupy a prostriedky riešenia o. i. aj problému humanizácie ich bývania. V zásade existujú dva spôsoby v mnohých variantoch.

Prvý predstavuje modelový projekt Svinia – pokus kanadského profesora Davida Scheffela o to, aby sa Rómovia dokázali postarať sami o seba, aby si vedeli nájsť prácu, domáhali sa politických práv, aby si zriadili vlastnú samosprávu a aby sa dostali zo strašnej závislosti od majoritnej spoločnosti. V obci Svinia na východnom Slovensku s ním spolupracujú a v projekte budú pokračovať členovia prešovskej Spoločnosti pre výskum a rozvoj minoritných skupín Minoritas. Je to pokus o vnútornú premenu toh-

to etnika a bývanie s tým bezprostredne súvisí. V rámci projektu Svinia poskytla prostriedky na stavbu 20 nových unimobuniiek holandská vláda.

Druhý prístup reprezentuje napr. program SPOLU. Jeho cieľom je povzbudiť rómsku komunitu k optimálnej účasti na spoločenskom dianí a vytvoriť podmienky na integráciu do spoločnosti. Názov SPOLU znamená spoluprácu medzi Rómami a ostatnými ľuďmi na tom istom území, medzi všetkými inštitúciami, tak na miestnej, ako aj na národnej úrovni i so zahraničím. Ide o štátne i neštátne inštitúcie (mestské úrady, sociálne oddelenia, školy, cirkev, úrady práce, políciu, kultúrne inštitúcie, rómske i nerómske združenia a pod.).

Miestna skupina SPOLU v Kremnici sa r. 1966 po konzultáciach s holandskou organizáciou One Europe Foundation rozhodla vytvoriť sieť projektov, ktorú by spájali podobné ciele a princípy. Projekt sa v určitých modifikáciách preniesol do ďalších lokalít: Plavecký Štvrtok, Lomnička, Prešov, Licince, Humenné, Snina. Miestna skupina v Kremnici sa stala istým centrom, sprostredkúva finančnú podporu i komunikáciu medzi týmito lokalitami. Okrem riešenia sociálnych problémov, edukácie a pod., v rámci projektu SPOLU vzniklo Združenie na podporu sociálneho bývania, jeho činnosť podporujú zahraničné (holandský vládny fond MATRA) i domáce subjekty (ministerstvá, miestne inštitúcie a pod.). Činnosť sa zameriava na konkrétnu lokalitu Kremnica, avšak jej pôsobnosť v realizácii cieľov je celoslovenská. Program "výstavba domov" zahŕňa výstavbu nových hlinených domov podľa špecifických projektov s ohľadom na rómsku mentalitu. V Kremnici sa v prvej fáze projektu postavili 3 domy s deviatimi bytmi, v ktorých bývajú 4 rómske a 4 nerómske rodiny, jeden byt je krízové centrum. V súčasnosti sa

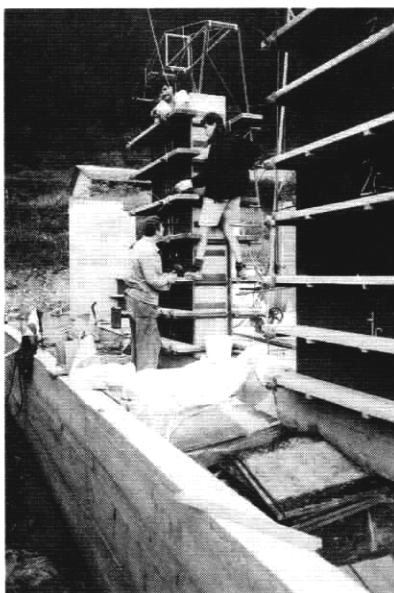
"Jazerný dvor" – sociálne bývanie v Kremnici pre 4 rómske, 4 nerómske rodiny a krízové centrum

David Scheffel na obhliadke v osade Svinia na východnom Slovensku

sleduje o. i. úspešnosť spolunažívania a v spolupráci s mestským úradom sa pripravujú projekty druhej fázy výstavby (okolo 40 bytov). Program okrem toho zahŕňa aj rekonštrukcie jestvujúcich bytov a vy-

budovnie hygienických zariadení v starších domoch. Okrem riešenia materiálneho rozvoja kladie sa dôraz aj na kultúrne a duchovné povznesenie Rómov a ich integráciu a rozvoj identity v spoľžití s ma-

Výstavba obvodových múrov špeciálnou hlinobetónovou technológiou (firma TWI Eko STOP)

goritným obyvateľstvom. Rieši časť týkajúcu sa sociálneho bývania pre rodiny sociálne odkázané, prevažne rómske (nevyhovujúca, resp. nevyriešená bytová situácia) v spolupráci s potenciálnymi majiteľmi, a to zmluvne, metódou "urob si sám". Súčasne zohľadňuje potrebu riešenia rekonštrukcie historických objektov v centre, ktoré sú obývané sociálnou vrstvou i nerómskeho obyvateľstva.

Spracovala: Marta Círanová

Literatúra

- Mravec, J., 1999: Suterén. David Schefel dáva Rómom v obci Svinia priučnúť demokracii. Moment, 3, p. 16–21.
- Tomová, J., 1999: Sociálne bývanie. Projekt SPOLU r. 1995–1998, Kremnica. Správa o projekte, nepubl.

Výučba v odbore Environmentalistika na PRIF UK v Bratislave

Na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave sa mohlo už v šk. r. 1977/1978 študovať zameranie **Ochrana prírodného prostredia**, ktoré sa od šk. r. 1986/1987 rozšírilo na odbor **Ochrana a tvorba životného prostredia**. V r. 1992 sa vytvorila Environmentálna sekcia a súčasne vznikol (na báze spomínaného odboru) študijný odbor **Environmentalistika**. Základným cieľom tohto odboru je vychovávať odborníkov schopných koordinovať a riadiť environmentálne projekty, pracovať v interdisciplinárnych tímoch v environmentálnom výskume s využitím svojej špecializácie, mať odborné, organizačné a komunikačné predpoklady

na prácu v štátnej správe v oblasti životného prostredia v Slovenskej republike. Počas štúdia sa kladie veľký dôraz na aktívnu tvorivú prácu študentov (seminárne práce, ročníkové práce, študentská vedecká a odborná činnosť), prepojenú na projekty katedier alebo ich partnerských pracovísk. Od r. 1992, keď študovalo tento odbor asi 15 študentov, ich počet postupne výrazne narastal a v súčasnosti dosahuje 55 až 60 v jednom ročníku.

Od šk. r. 1994/1995 sa v rámci odboru **Environmentalistika** vytvorili štyri špecializácie, garantované katedrami, zaradenými v rámci Environmentálnej sekcie. Sú to:

- **Ekosozológia a fyziotaktika.** Vedecká a odborná profilácia študentov tejto špecializácie smeruje do oblasti ekosozologických syntéz a ochrany biodiverzity. Katedra ekosozológie a fyziotaktiky, ktorá túto špecializáciu garantuje, je zameraná najmä na analýzy ekologickej a ekosozologickej kvality krajinných systémov, optimalizáciu ekologicko-funkčnej delimitácie krajiny z hľadiska ochrany prírody, tvorbu územných systémov ekologickej stability a fyziotaktické využívanie prírodných zdrojov.

- **Environmentálne plánovanie a manažment.** Túto špecializáciu garantuje Katedra krajinskej ekológie a je orientovaná na krajinnú ekológiu (napr. krajinoekologické hodnotenie štruktúry a stability prostredia, vplyv stresových faktorov na živé systémy, tvorbu územných systémov ekologickej stability), krajinoekologické plánovanie, hodnotenie vplyvov na životné prostredie a environmentálne informačné systémy.

- **Environmentálna geochemia.** Katedra geochemie, ktorá garantuje túto špecializáciu, je zameraná na geochemiu životného prostredia, medicínsku geochemiu a geochemiu ťažkých kovov. Celkové zameranie katedry vyplýva z interdisciplinárneho postavenia ako integrujúceho článku medzi geologickou a environmentálnou sekciou.

- **Pedológia.** Katedra pedológie, ktorá túto špecializáciu garantuje, je orientovaná najmä na pedofyziku, pedochémiu a na biológiu pôdy. Vedeckovýskumná činnosť katedry je zameraná na problémy pôdnej fyziky, znečisťovania a hygieny pôdy, pôdnej mikrobiológie a pod. Špecifikom katedry je oblasť vzťahov medzi vegetáciou a prostredím.

Vo vybraných predmetoch, zaradených do študijného programu odboru Environmentalistika, akými sú napr. Krajinná ekológia, Náuka o krajine a Tvorba územných sys-